

Ганна Дідусенко

ГОРТАЮЧИ СТАРОДРУКИ: ЩО ПИСАЛИ ПОЛТАВЦІ ПРО І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО (ЗА ФОНДАМИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО)

*Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди.
Поки сонце в небі сяє,
Тебе не забудуть*

Т. Г. Шевченко

Ці слова, сказані великим Кобзарем на пошану славетного полтавця, справді стали пророчими. Минуло 250 років від дня народження І. П. Котляревського, а світ і досі захоплюється карколомними пригодами парубка Енея, співпереживає ніжній і вірній красуні Наталці Полтавці, сміється над дотепними витівками Москаля-чарівника. Водночас творчий спадок поета, а особливо весело-бурлескна «Енеїда», став переломним моментом не тільки в літературі, а й в історії нашого народу як такого: поема не лише відродила українську літературну мову, почерпнувши для цього натхнення в українцях, їхньому побуті та блискучих гранях індивідуальності, а й дала українській нації силу для відродження та подальшого розвитку. Саме цим і зумовлено незгасний інтерес як українських, так і зарубіжних дослідників до вивчення життя і творчості «батька української літератури».

Найбільш яскраво дослідницьку палітру ілюструє збірка «Іван Котляревський у документах, спогадах, дослідженнях», що була впорядкована й підготовлена до друку А. Залашком, першим директором Полтавського літературно-меморіального музею І. П. Котляревського. Видання включає в себе архівні документи та матеріали, що розкривають сторінки біографії письменника, спогади його сучасників, широкий спектр літературознавчих праць вітчизняних, зокрема полтавських, та зарубіжних дослідників. І хоч ця збірка побачила світ ще в 1969-му році, а деякі літературні джерела представлені в ній не повністю, а скорочено, це видання й понині залишається найбільш повним зібранням документів для вивчення життєпису автора «Енеїди». Щодо наукової та пізнавальної цінності матеріалів, уключених до книги, то вони з плином часу не втратили своєї актуальності та можуть і надалі бути надійним дороговказом для майбутніх дослідників в їхніх невтомних пошуках власного пізнання яскравої самобутності «веселого мудреця». Сама збірка, а також деякі з творів, представлених у

ній, зберігаються у фондах Полтавської обласної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського. Особливу дослідницьку цінність становлять літературно-мистецькі праці кінця XIX – поч. XX ст., адже «пожовклі, вицвілі від часу аркуші паперу розкривають не одну невідому сторінку в біографії корифея української літератури» [3, с. 3]. І хоч це зауваження було зроблене А. Залашком стосовно архівних документів, усе ж вивчення праць перших знавців творчості Котляревського також може надихнути на пошук та відкриття нових шляхів у літературознавчих дослідженнях особистості І. П. Котляревського.

Почнемо нашу бібліографічну розвідку оглядом праць видатного полтавського історика, архівіста та краєзнавця І. Ф. Павловського. Його розвідки насамперед цікаві тим, що ґрунтовані на дослідженнях архівних документів, на які він постійно робить посилання. Коло його наукових інтересів було досить широким, а одним із найбільш вагомих дослідницьких напрямів був усебічний та ґрунтовний аналіз історичної минувшини губернського міста Полтави. У контексті цих історичних розвідок він розглядав і постать І. П. Котляревського, міркуючи, що «наши очерки о давней Полтаве и жизни полтавской были бы не полны, если бы мы обошли молчанием личность знаменитого полтавца, жившего и действовавшего как-раз в рассматриваемый нами период» [9, с. 101]. Тому дев'ятий розділ другого випуску видання «Полтава у XIX столітті» (це видання є окремим відбитком із журналу «Київська старовина» за 1906 рік) він присвятив детальному описові життя і творчості І. П. Котляревського. Тут Іван Францевич не лише докладно оповідає біографію свого земляка, знайомлячи так читачів з особистим побутом поета і його взаєминами з рідними та знайомими, а й аналізує та оцінює його творчу спадщину. Текст розвідки вміщує фотографії та досить цікаві примітки й посилання, що надають більшої інформативності дослідженню. Наприклад, Іван Фран-

цевич наводить відповідь І. Срезневського на його ж запит, чому він у Полтаві, а саме: «Могила (т. е. Шведская) и Котляревский – ничто другое не могло меня привлечь в эту беззаботно-скупную, простодушно-пустынную, хоть и милую Полтаву» [9, с. 102]; цитує цю відповідь за текстом «Записок» Срезневського. А описуючи навчання І. Котляревського в семінарії, Павловський робить таку примітку-зауваження: «Зазначим, кстати, что в этой же семинарии получил начальное образование и другой знаменитый полтавец, Николай Ив. Гнедич» [9, с. 103]. На жаль, старі видання, як відомо, можуть зазнавати втрат із плином часу. Це стосується й нашого випадку: книга збереглася не повністю – була втрачена половина дев'ятої глави, яка обривається на епізоді зустрічі поета з І. І. Срезневським. Тому, як доповнення до аналізованого джерела, радимо репринт видання твору І. Ф. Павловського 1910 року – «Полтава. Исторический очерк ее, как губернского города в эпоху управления генерал-губернаторами (1802–1856)». І хоч розділ восьмий цієї праці, за словами автора, є «очерком о Котляревском», який був надрукований 1908 року [8, с. 235], ми можемо додати, що він також інформаційно розширює та доповнює текст розвідки за 1906 рік. Тож ознайомлення із цим розділом дозволить заповнити лакуни втраченої інформації з розглянутого вище видання, зокрема послугує цьому опис і малюнок приміщення школи імені І. Котляревського, а також опис і фотографії пам'ятників на могилі поета.

Продовжимо розповідь оглядом двох відтисків праць І. Ф. Павловського із журналу «Київська старовина» за 1905 рік: «Участіе И. П. Котляревскаго въ формировании малоросійських козацьхъ полковъ въ 1812 г.» та «Къ біографіи И. П. Котляревскаго». У цих розвідках Іван Францевич звертається до суспільно-громадської діяльності письменника, пояснюючи це тим, що «на страницах “Киевской Старины” не мало было помещено исследований, статей и заметок, касающихся литературной деятельности родоначальника новой украинской литературы» [10, с. 1].

У першому повідомленні він розглядає діяльність І. П. Котляревського на військовій службі, а саме його особистий внесок у формування козацького полку в с. Горошиному. Військову службу Котляревського І. Павловський трактує через призму знайдених архівних документів – двох листів поета й донесення про створення ним козацького полку. Історик зазначає, що поет поставився до взятої на себе справи відповідально й сумлінно і, не зважаючи на труднощі й перешкоди, зміг повністю закінчити формування козацького полку навіть раніше визначеного строку. Крім того, ця розвідка І. Павловського є цікавою в аспекті досліджень загальної історії України, оскільки автор подає своє бачення передумов створення козацьких полків в Україні з огляду на події 1812 року.

У другому повідомленні розглянуто історію конфлікту І. П. Котляревського з міською думою та її головою купцем Ворожейкіним щодо асигнувань полтавських богоугодних закладів, який виник під час перебування письменника на посту попечителя цих установ. Перебіг цього конфлікту І. Павловський досліджує за допомогою знайдених у міському архіві документів. І хоч фінал цієї історії не відомий, бо, за словами історика, «к сожалению, данных об этом мы не нашли в архиве» [5, с. 10], вона є досить пізнавальною для вивчення особистості поета. А найціннішим, на нашу думку, є те, що Іван Францевич надає читачам можливість самим, на основі викладеної інформації, зробити висновки про ставлення Котляревського до своїх обов'язків й одночасно привертає увагу до його дотепної саркастичності під час ведення перемовин. І знову ми бачимо серйозне й відповідальне ставлення видатного полтавця до дорученої справи, відчуваємо його бажання виконувати її добре. А його саркастичні, дошкульні зауваження щодо виявлених недоліків були настільки прицільними, що брали за живе думських опонентів, котрі навіть внесли до журналу засідань міської думи записи про «оскорбительные и к делу не принадлежащие выражения...», а саме: «...глава Ворожейкин, имеет ум тонкий, гибкий и изворотливый, который он показал во многих случаях...» [5, с. 7] – із подальшим поданням скарги до губернського управління на неповагу поета до міської влади.

Ще одну статтю І. Павловського зі схожою назвою – «Къ біографіи И. П. Котляревскаго» – знаходимо на сторінках 13-го випуску Трудів Полтавської вченої архівної комісії. Цей допис є висвітленням окремих біографічних фактів із життя поета та ґрунтується на відомостях зі знайдених справ «Приказа Общественного Призрения», що зберігалися в архіві Полтавської губернської земської управи. «По существу, все эти данные о поэте, извлеченные нами (Павловским. – Г. Д.) из этих архивных дел, если и не представляют очень ценного материала для биографии писателя И. П. Котляревского, то все-таки они рисуют его деятельность, как стоявшего во главе “дома воспитания”, отношение к нему Приказа Общественного Призрения, доверие и расположения к нему высшей администрации края...» [8, с. 133]. А оскільки «в жизни исторических деятелей важны и мелочи, и они имеют интерес и значение» [10, с. 1], то, на нашу думку, саме таке виявлення різноманітних біографічних фактів дозволяє допитливим дослідникам скласти цілісний образ І. П. Котляревського, відкриваючи нові грані його особистості та розглядаючи його не тільки як письменника, а і як людину та громадянина. Крім того, публікація має цікавинку – наприкінці статті І. Ф. Павловський наводить два автографи І. П. Котляревського.

Хочемо привернути увагу й до короткої біографічної довідки письменника у праці І. П. Павловського «Краткій біографическій словарь ученыхъ и писателей Полтавской губерні съ половины XVIII вѣка». Крім лаконічних біографічних свідчень, тут також подано портрет поета та стислий, але досить пізнавальний рекомендаційний бібліографічний список творів І. П. Котляревського й невеликий огляд літературно-критичних праць із примітками І. Ф. Павловського. Зокрема, навівши літературно-критичну працю П. Куліша (1861), він додає: «Кулиш несочувственно относится к поэту» [7, с. 96]; а після згадки: «... есть биография С. П. Стеблин-Каминского, лично знавшего поэта», додає – «библиографическая редкость» [7, с. 96]. У кінці списку Павловський рекомендує – «См. еще труд Житецкого об Энеиде» [7, с. 96].

Узагальнюючи огляд цих праць, зауважимо, що І. Ф. Павловський, використовуючи архівні дані, зумів розкрити й донести нащадкам характерні особливості поета через його ставлення до дорученої справи, взаємини з друзями, сусідами, начальством. Дослідник зумів не тільки розкрити образ І. П. Котляревського як людини з великим серцем, живим, допитливим розумом, непримиренної до всякого кумівства й підлабузництва чи несумлінного ставлення до справи, а й громадянина, який, маючи ідеали та принципи, також мав бажання й натхнення їх відстоювати. Із праць І. Ф. Павловського вимальовується постать «веселого мудреця», який має досить розуму, щоб висміяти життєві негаразди, і досить дотепного, щоб ставитися до недовіків життя з мудрістю й розумінням.

Рекомендована Павловським біографія Котляревського, написана С. П. Стеблин-Камінським, справді є бібліографічною рідкістю. На жаль, вона відсутня у фонді нашої бібліотеки. Натомість працю «Энеида Котляревскаго и древнейшій список ея въ связи съ обзором малорусской литературы XVIII вѣка» (1900) П. Житецького можемо запропонувати користувачам для ознайомлення. Ця розвідка, яку П. Житецький присвятив місту Полтаві, батьківщині Івана Петровича Котляревського, становить собою ґрунтовне історичне дослідження українського мовознавства. Автор ретельно дослідив функціонування в писемності XVII–XVIII ст. двох типів старої літературної мови – слов'яно-української, що продовжувала церковнослов'янську традицію, і книжної української мови, яка поєднувала стару писемну традицію з елементами живого народного мовлення, та, проаналізувавши процеси еволюції обох типів літературної мови на ґрунті їхньої взаємодії з народнорозмовною, зробив висновок про їхній подальший занепад під впливом русифікації у XVIII ст.: «Ми видели, что две разновидности литературной малорусской речи – речи славяно-малорусской и книжная малорусская – должны были исчезнуть из общего потока литературного движения,

созданного Петром Великим» [1, с. 128]. Те, що давня українська літературна мова остаточно не зникла, а отримала потужний поштовх для подальшого становлення й розвитку, П. Житецький пов'язує з мовно-літературною діяльністю І. Котляревського: «Нужно сказать при этом, что он (Котляревский. – Г. Д.) прекрасно владел литературной русской речью и мог бы, подобно многим землякам своим, подвизаться на поприще русской литературы, но, повинувшись своему художественному чутью, с полной верой в могущество родной речи, он подчинился ее поэтическим внушениям. Это был, можно сказать, решительный момент в вопросе в том, быть или не быть малорусской литературе...» [1, с. 163]. Здійснивши ретельний аналіз літературної спадщини І. Котляревського, учений дійшов важливого відкриття про вагомий вплив «Енеїди» І. Котляревського на формування нової української літературної мови: «Этот широкий круг лиц, захваченных Энеидой, привлекал к ней внимание самых разнообразных читателей, поэтому Котляревского нужно признать создателем малорусской читающей публики, которая находила в его произведении правдивое изображение жизни, приправленное здоровым, честным смехом. Самый смех этот возможен был только под условием независимой общечеловеческой мысли, которая требовала свободного поэтического слова. Как творец этого слова, Котляревский по всей справедливости считается отцом новой малорусской литературы» [1, с. 163].

Варто зробити акцент і на публікації «Энеида, сочинение Котляревского на малороссийском языке по списку 1799 г. с вариантами по первопечатным изданиям Парпуры 1798 г. и Котляревского 1809 г.», яку П. Житецький подає як додаток до сімнадцятого розділу своєї розвідки. Мета цього друку – «...восстановить первые три части ее («Енеїди». – Г. Д.) в том виде, какой она могла иметь в первоначальной авторской редакции этой поэмы» [1, с. 174]. Цікавиною публікації є те, що в процесі ознайомлення з нею ми – разом із мовознавцем Житецьким – мовби самі стаємо присутніми в «стилистической лаборатории автора (Котляревского. – Г. Д.), при самой обработке его произведений» [1, с. 174]. До речі, у нашій книгозбірні зберігається праця Житецького в перекладі українською мовою, видана з незначними скороченнями в Києві 1919 р. Всеукраїнським Кооперативним Видавничим Союзом.

Перейдімо до наступного видання з фондів бібліотеки – «Івань Котляревський. Описаніє его жизни» (автор не вказаний). Ця невеличка за обсягом (усього 48 сторінок) книжечка кишенькового формату була видана в Полтаві 1898 року з дозволу цензури Санкт-Петербурга, наданого 14 січня 1898 року. Вона яскравою літературною мовою переказує біографію І. Котляревського та знайомить читачів із го-

ловною працею життя поета – величною «Енеїдою». Гортаючи сторінки цієї книжечки, ми разом із її героєм проходимо «тяжелый и тернистый путь дьячковской мудрости» [2, с. 7] та семінарської науки, відбуваємо військову службу, опікуємось тим, «чтобы лучше устроить и обезпечить Полтавский воспитательный дом» [2, с. 12], та завзято й захоплено працюємо над створенням у Полтаві драматичного театру. Також автор нарису стисло й дохідливо передав зміст «Енеїди», акцентував на її великому впливі на читачів: «Ее читали и перечитывали. Те, которые не имели печатной книжки, списывали ее себе. Были и такие, что почти всю «Енеиду» могли на память без книжки сказать. Некоторые стихи «Енеиды» стали употребляться вместо пословиц» [2, с. 30]. Природно, що в нас виникло питання авторства цього невеличкого, але вельми змістовного літературного нарису. На обкладинці, як і на титульній сторінці, було вказано тільки назву нарису. Виходячи з того, що обкладинка не є «рідною» й, можливо, автор був усе-таки на ній зазначений, ми провели невеличку розвідку. Після наполегливих пошуків на сайті Київського університету імені Бориса Грінченка на сторінках електронного ресурсу «Борис Грінченко» в розділі «Грінченко-літературознавець» ми знайшли назву, ідентичну назві нашого друку: «Б. Гринченко. Иван Котляревский, описание его жизни». Цей електронний запис виявився посиланням на статтю з № 212 «Полтавского вѣстника» за 1903 рік. Текст наведеної статті (з деякими несуттєвими відмінностями) виявився ідентичним текстові нашої книжечки. Тому з великою впевненістю можемо твердити, що наявний у книгозбірні літературно-критичний нарис належить перу українського філолога, педагога, письменника Б. Грінченка. Також припускаємо, що праця була ним написана на прохання Полтавського губернського земства.

Наступну згадку про І. П. Котляревського ми знайшли, гортаючи сторінки збірки наукових праць Полтавської вченої архівної комісії. Загалом видання комісії є невичерпним джерелом краєзнавчої інформації: на їхніх сторінках можна знайти різноманітні дослідження, що висвітлюють питання з історії, літератури, мистецтва, етнографії тощо полтавського краю. Зокрема, у восьмому випуску Трудів Полтавської вченої архівної комісії надруковано працю В. Щепотьєва «Демократичні симпатії І. П. Котляревського», написану до 50-ліття звільнення з кріпацтва селян. Поштовхом до написання статті стало те, що на відзначенні дати падіння кріпосного права мовилося про велику роль російських письменників у цій справі, натомість, «к сожалению, об украинских писателях почти не упоминалось, несмотря на то, что они в данном случае поднимали свой голос против тяжелого положения крепостных не менее смело и

не менее открыто, чем их северные братья» [11, с. 38]. На підтвердження своєї тези про демократизм української літератури В. Щепотьєв провів глибоке дослідження творів І. П. Котляревського з метою виявити й проаналізувати громадські переконання та вподобання письменника. У ході праці він твердо переконався: «Горячей любовью к народу проникнуты эти произведения и незаметно для читателя будят в его сердце те же чувства <...>. Так проявилась в произведениях И. П. Котляревского его демократическая симпатия» [11, с. 38].

Наостанок назвемо ще одну бібліографічну рідкість із фондів ПОУНБ імені І. П. Котляревського – художній альбом «Мартинович П. Рисунки до Энеиды Котляревского». Дуже цікавою є назва книги, зокрема розбіжності між написанням назви на палітурці й на титульній сторінці. Якщо на палітурці ми читаємо «Малюнки художника П. Д. Мартиновича до Энеиды Котляревского», то титул сповіщає: «...по бажанню художника П. Д. Мартиновича, надпись на обложке следует читать: Рисунки до Энеиды Котляревского Порфирия Мартиновича» [4]. Альбом містить тринадцять чорно-білих (намальованих італійським олівцем) ілюстрацій, які зображують жанрові сценки з поеми І. П. Котляревського з наведеними під ними відповідними цитатами з тексту. В основі цього альбому, виданого Полтавською міською думою, – колекція з тринадцяти фотовідтисків малюнків П. Мартиновича, зроблених у московському фотоательє К. Фішера.

Отже, у цінних фондах Полтавської ОУНБ імені І. П. Котляревського зберігається багато рідкісних матеріалів, які не тільки ознайомлять читачів із життям і творчістю великого полтавця, а, можливо, дозволять їм відкрити для себе нові й цікаві риси особистості Івана Петровича Котляревського.

Література

1. Житецкий П. Г. Энеида Котляревскаго и древнейшей списокъ ея въ связи съ обзоромъ малорусской литературы XVIII вѣка / П. Житецкий. – К. : Типографія Императорскаго Университета св. Владиміра, 1900. – 130 с.
2. Иванъ Котляревскій. Описание его жизни. – Полтава : Типо-Литографія Л. Фришберга, 1898. – 48 с.
3. Иван Котляревскій у документах, спогадах, дослідженнях / упоряд. А. Т. Залашко. – К. : Дніпро, 1969. – 631 с.
4. Мартинович П. Рисунки до Энеиды Котляревскаго / П. Мартинович. – Полтава : [б. в.], 1908. – Буклет.
5. Павловскій И. Ф. Къ біографіи И. П. Котляревскаго : оттискъ изъ журнала «Кіевская Старина» / И. Ф. Павловскій. – К. : Типографія Императорскаго Университета св. Владиміра, 1905. – 10 с.

6. Павловскій І. Ф. Къ біографіи І. П. Котляревскаго / І. Ф. Павловскій // Труды Полтавской ученой архивной комисіи. – Полтава : Електрич. Типографія Г. І. Маркевича, 1915. – Вып. 13. – С. 133–142.

7. Павловскій І. Ф. Котляревскій Іванъ Петровичъ / І. Ф. Павловскій // Краткій біографическій словарь ученыхъ и писателей Полтавской губерніи съ половины XVIII века : изданіе Полтавской ученой Архивной Комисіи / І. Ф. Павловскій. – Полтава : Типо-Литографія І. А. Дохмана, 1912. – С. 95–97.

8. Павловскій І. Ф. Полтава. Исторический очерк ее, как губернского города в эпоху управления генерал-губернаторами (1802–1856) : по архивным данным, с 80 рис. и планом города / І. Ф. Павловскій ; репр. воспроизведение изд. 1910 г. – Харків : САГА, 2009. – 456 с.

9. Павловскій І. Ф. Полтава въ XIX столетіи : очерки по архивным даннымъ съ рисунками : отдельный оттискъ изъ журнала «Кіевская Старина» / І. Ф. Павловскій. – К. : Типо-Литографія Н. А. Гиричъ, 1906. – 110 с.

10. Павловскій І. Ф. Участіе І. П. Котляревскаго въ формировании малоросійськихъ козацьхъ полковъ 1812 г. : оттискъ изъ журнала «Кіевская Старина» / І. Ф. Павловскій. – К. : Типографія Императорскаго Университета св. Владиміра, 1905. – 12 с.

11. Щепотьевъ В. Демократическія симпатія І. П. Котляревскаго : (къ 50-летию со дня освобожденія крестьянъ) / В. Щепотьевъ // Труды Полтавской ученой архивной комисіи. – Полтава : Електрич. Типографія Г. І. Маркевича, 1912. – Вып. 8. – С. 37–45.

Юрій Ковалів

ІВАН КОТЛЯРЕВСЬКИЙ: ФЕНОМЕН ЧИ КАНОН

Будь-яка нормативно-ціннісна система, в тому ряді й літературна, тяжіючи до структурованої визначеності, викристалізовується в канон. Той чи той референт набуває сенсового наповнення в межах усталеного семантичного поля, зазнаючи відповідної фетишизації, що заблоковує шляхи його осягнення в адекватних характеристиках.

Аналогічна рецептивна процедура позначилася й на постаті І. Котляревського. Найпоширеніша формула-кліше «основоположник нової української літератури», її «творець та батько» зводиться до сакралізації імені письменника та його творчої спадщини. Практику типового українського «батькування» поета й драматурга започаткував Т. Шевченко, який у своєму посланні «На вічну пам'ять Котляревському» (1838) віщував: «Будеш, батьку, панувати, / Поки живуть люди». Однак у нього до автора «Енеїди» склалося неоднозначне ставлення. Коли спочатку Т. Шевченко дякував поетові за те, що «Всю славу козацьку ти словом єдиним / Переніс в убогу хату сироти», то в передмові до «Кобзаря» (1847) убачав в ірої-комічній поемі «сміховину на московський лад». Що змінилося за час між двома протилежними за значенням оцінками? Текст «Енеїди» лишився тим самим, хіба що відомим уже в повному обсязі за посмертним виданням 1842 р.

Якщо брати до уваги істотні зрушення рецепції твору, що їх продемонстрував Т. Шевченко, за основу аналітичної аргументації, то довелось би визнати суб'єктивний принцип інтерпретування тексту, неможливіючи наближення до адекватного прочи-

тання творчої спадщини І. Котляревського. Інтуїтивно це відчував і Т. Шевченко. У написаній невідомі повісті «Близнець» змальовано іманентний образ І. Котляревського, котрий любив «усе благодне, в якому б вигляді воно не поставало».

Прикро, але нечисленні студії, присвячені творчості автора «Енеїди», нагадують портретну галерею, де експоновано одне й те ж зображення, тільки кожне з них надивовижу різниться від іншого, тому про відповідність оригіналу говорити не випадає. Складається таке враження, ніби, потрапивши в галерею Котляревських, не можеш знайти справжнього. Де С. Єфремов убачав у постаті І. Котляревського ледве не громадського реформатора, там М. Зеров – «дрібнобуржуазного дворянина». Коли М. Яценко посилався на патріотизм автора «Енеїди», то Д. Чижевський застерігав довірливого читача, перейнятого «національним та державним почуттям» від таких маркувань, адже в поемі, після описів славної минувшини Гетьманщини, поет «гірко розчаровував, подаючи <...> негероїчну та вульгарну картину». Прикладів несумісних рецепцій – безліч. Їх єдне спільне визнання І. Котляревського як засновника нової української літератури, вперше узаконене 1898 р., коли українська громадськість святкувала сто років нового письменства, започаткованого, як вона проголосила, появою «Енеїди». Ця подія, ініційована журналом «Кіевская старина», організована силами львівської «Просвіти», збіглася з ушануванням 25-річної літературної діяльності І. Франка. Статус І. Котляревського як письменника-деміурга, сформо-